

PAAUGLIŲ SEKSUALINĖS PRIEVARTOS PREVENCIJOS PRIELAIDOS

Dr. Ieva Kuginytė-Arlauskienė

Mykolo Romerio universitetas,
Socialinės politikos fakultetas, Edukacinės veiklos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 4710
Elektroninis paštas ievakuginyte@mruni.eu

Dr. Tomas Butvilas

Mykolo Romerio universitetas,
Socialinės politikos fakultetas, Edukacinės veiklos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 4710
Elektroninis paštas tbutvilas@mruni.eu

*Pateikta 2007 m. rugsėjo 13 d.
Parengta spausdinti 2007 m. lapkričio 19 d.*

Santrauka

Straipsnyje analizuojamas seksualinės prievartos prieš vaikus fenomenas bei šio reiškinių paplitimo demografija ir tendencingumas. Taip pat pateikiami anketinės paauglių apklausos rezultatai įvertinant jų preventines žinias patyrus seksualinę prievartą, institucinės veiklos informatyvumą, pasirengimą priimti pagalbą iš kitų, atsakomybės už seksualinę prievartą suvokimą. Visa tai leido sumatyti paauglių seksualinės prievartos prevencijos prielaidas – jų informatyvumo seksualinės prievartos klausimais didinimą, gebėjimų priimti pagalbą formavimą ir kitas.

Pagrindinės sąvokos: seksualinė prievarta, paaugliai, pagalbos prielaidos.

Įvadas

Smurtas ir seksualinė prievarta prieš vaikus – senas visuomenės reiškinys, būdingas žmonijai nuo seniausių laikų. Pirmieji prievartos prieš vaikus faktai minimi vienuose pirmųjų rašytinių šaltinių – Biblijoje, Egipto ir Babilono raštijos paminkluose. Tačiau tik XX a. prievarta prieš vaikus tapo skaudžia socialine, pedagogine, psichologine bei teisine visuomenės problema (Draucker, 2006; Prakapas ir kt., 2001). Kaip tik pastaraisiais dešimtmečiais pastebimas vis didėjantis tiek visuomenės, tiek ir specialistų susidomėjimas vaikų seksualinės prievartos problematika.

Mokslinėje literatūroje vaikų seksualinė prievarta apibrėžiama kaip viena prievartos rūšių, kai vaikas verčiamas tenkinti kito žmogaus seksualinius poreikius. Suaugusysis pasinaudoja vaiko meile, priklausomybe ir pasitikėjimu. Taip įgyvendinamas galios, valdžios poreikis, siekis, kad būtų paklūstama. Tai neabejotinai kelia grėsmę vaiko vystymuisi ir gebėjimui prisitaikyti, žaloja jo sielą (*Seksualinė prievarta prieš vaikus*, 2000; Draucker, 2006). Be to, vaikų seksualinė prievarta suprantama ne tik kaip seksualiniai veiksmai, kuriais patenkinamas kito asmens lytinis potraukis, bet ir kaip būdas gauti tam tikrą materialinę naudą (pvz., vaikų pornografija, prostitucija) (Blažys ir kt., 1996).

Seksualinė prievarta yra bene sunkiausia prievartos prieš vaikus forma, sukelianti ne tik trumpalaikes pasekmes, bet ir daranti neigiamą įtaką visai vaiko asmenybės raidai: kai kurioms aukoms vaikystėje patirtos seksualinės prievartos traumos pasekmės gali turėti įtakos visą gyvenimą. Taip pat pažymėtina, kad prievartos prieš vaikus problemai Lietuvoje nėra skiriama pakankamai dėmesio. Kitaip tariant, seksualinio vaikų išnaudojimo tema buvo laikoma tabu; tokie reiškiniai buvo nutylimi arba net kategoriškai neigiami (Grigutytė ir kt., 2004).

Atsižvelgiant į šios problemos daugiamatiškumą šio tyrimo **objektas** – bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių paauglių (6–10 klasių) seksualinės prievartos prevencijos prielaidos.

Straipsnio **tikslas** – nustatyti šių paauglių seksualinės prievartos prevencijos prielaidas. Tikslui pasiekti buvo suformuluoti šie **uždaviniai**: 1) išsiaiškinti seksualinės prievartos prieš vaikus reiškinio demografinės tendencijas bei 2) ištirti paauglių požiūrį į seksualinę prievartą.

Tyrimo **metodai**: psichologinės, sociologinės ir pedagoginės *literatūros analizė*, sintezė bei vertinimas; *anketinė uždara paauglių apklausa ir dažnių analizė*.

Tyrimo **organizacija ir imtis**. Tyrimas atliktas 2007 m. gegužės mėn. Jame dalyvavo Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose besimokantys 293 paaugliai.

1. Seksualinė prievarta prieš vaikus: rizikos veiksniai ir demografinės tendencijos

Seksualinė prievarta prieš vaikus – socialinis reiškinys, keliantis didelį nerimą tėvams, medicams, pedagogams, teisėsaugininkams ir vaikų teisių apsaugos tarnybų darbuotojams. Pažymėtina, kad seksualinio išnaudojimo veiksmais pažeidžiamos vaiko teisės, ypač teisė nepatirti fizinio, psichologinio bei seksualinio smurto. Apibrėžiant seksualinę prievartą prieš vaikus svarbu suvokti, kad vaikas negali sąmoningai sutikti santykiauti lytiškai, nes dar nėra visiškai subrendęs ir negali įvertinti visų padarinių. Seksualinė prievarta prieš vaikus dažnai suprantama kaip lytinio akto su vaiku atlikimas arba mėginimas išprievartauti. Tačiau seksualinė prievarta yra ne tik seksualiniai santykiai, bet ir kiti veiksniai: lytinių organų lietimasis; vaiko vertimas liesti suaugusiojo ar bendraamžio lytinius organus; lytinių organų vaikui demonstravimas; atviras kalbėjimas apie seksą; leidimas, skatinimas ar vertimas vaiką žiūrėti pornografinius žurnalus ar filmus; vaiko įtraukimas į pornografiją ar prostituciją ir kt. (Draucker, 2006; Sanderson, 2006; Furniss, 2002).

Seksualinė prievarta prieš vaikus gali būti apibrėžiama kaip bet koks seksualinis suaugusiojo ir seksualiai nebrandaus vaiko (tiek fiziologine, tiek ir socialine prasmėmis) kontaktas suaugusiajam, siekiant seksualinio pasitenkinimo arba kaip bet koks seksualinis kontaktas su vaiku, kuriam šis negali duoti informuoto sutikimo dėl amžiaus, jėgos skirtumo ar santykių su suaugusiuoju pobūdžio. Vadinasi, seksualinė prievarta prieš vaikus – ne tik seksualiniai ryšiai su vaiku, bet ir ryšiai, iš kurių materialiai pasipelnomi (vaikų pornografija ar prostitucija).

Kalbant apie seksualinę prievartą prieš vaikus dera išskirti ir tam tikrus rizikos veiksnius (Ignatavičienė, Žukauskienė, 1999 ir kt.). Visa tai kaip tik leidžia geriau identifikuoti seksualinės prievartos aukas, veiksmingiau planuoti prevencinius veiksmus, daryti išvadas dėl seksualinės prievartos priežasčių. Beje, tiksliai ir aiškiai išskirti šiuos veiksnius sunku, nes daugelis prievartos faktų lieka neišaiškintų.

Lytis yra kone vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių seksualinės prievartos priežastingumus. Tyrimai rodo, kad mergaitės 1,5–4 kartus dažniau patiria seksualinę prievartą nei berniukai (Furniss, 2002; Sanderson, 2006). Tačiau yra prielaida, kad berniukai sunkiau pripažįsta, kad jie yra patyrę seksualinę prievartą, ir tų faktų lieka daug neišaiškintų (Karmaza, 2007). Todėl negalime sakyti, kad tik mergaitės yra rizikos grupė. Daugelis tyrimų (Furniss, 2002 ir kt.) rodo, kad didžiausia rizika patirti seksualinę prievartą yra 8–12 metų vaikų. Ypač rizika išauga tarp 10–12 metų. Vieno iš *tėvų nebuvimas* šeimoje – vienas iš didžiausių rizikos veiksnių. Ypač didelė rizika patirti prievartą kyla be motinos gyvenantiems vaikams, kiek mažesnė – gyvenantiems be tėvo (Karmaza, 2007; Leliūgienė, 2003 ir kt.). Jeigu tėvai nesutaria tarpusavyje arba vaiko santykiai su tėvais yra blogi, rizika taip pat didėja. Pažymėtina, kad mergaitėms didesnė rizika patirti seksualinę prievartą yra tose šeimose, kuriose yra *patėvis* (Furniss, 2002; Karmaza, 2007; Leliūgienė, 2003 ir kt.). Patėviai įdukrą gali matyti kaip seksualinę partnerę. Vaikas, augdamas be biologinio tėvo, jaučiasi labiau emociškai apleistas, o *emocinis apleistumas* savaime yra rizikos veiksnys, nes emociškai apleistas vaikas visiškai nevertina savęs, yra blogos nuomonės apie save, jaučiasi nereikalingas. Toks vaikas jaučia didelį poreikį užmegzti artimus santykius su kitais, sulaukti kitų dėmesio, šilumos ir dėl tų priežasčių prievartautojas lengviau gali „suvilioni“ vaiką. Taip pat tyrimai (Karmaza, 2007; Leliūgienė, 2003 ir kt.) rodo, kad seksualinė prievarta stipriai susijusi ir su *alkoholio vartojimu*. *Seksualinio išsilavinimo stoka* neretai yra seksualinės prievartos prielaida. Tik jei vaikas turi jo amžių atitinkančios informacijos apie lytiškumą, seksualinę prievartą, yra dalyvavęs programose apie seksualinę prievartą prieš vaikus, sumažinama rizika patirti seksualinę prievartą, nors tai ir nepadedą visiškai jos išvengti. Prie rizikos veiksnių taip pat gali būti priskiriama *anksčiau patirta kokia nors prievarta* bei vaiko turima *psichinė ar fizinė negalia* (*Child sexual abuse Constitutional & Legal Policy Institute*, 2002).

Taigi šie ir kiti rizikos veiksniai tik padidina vaikų riziką patirti seksualinę prievartą ir yra ypač aktualios psichosocialinės šiandienos visuomenės problemos.

2. Seksualinės prievartos prevencija ir pagalba ją patyrusiems vaikams būdai

Seksualinė prievarta yra vienas iš sunkiausių išgyvenimų, kuriuos gali patirti vaikas, bet tai ne-reiškia, kad visi vaikai, patyrę seksualinę prievartą, jaučia labai skausmingas pasekmes visą gyvenimą (Karmaza, 2007; *Vaikų ir paauglių depresija*, 2005¹). Kaip vaikas reaguoja į seksualinę prievartą, pri-klauso nuo jo turimų psichologinių apsauginių mechanizmų, leidžiančių sėkmingai įveikti įvairias kriti-nes situacijas. Svarbiausieji iš jų yra geri santykiai su neprievartaujančiais išplėstinės šeimos nariais; palankūs santykiai su kitais pažįstamais suaugusiais žmonėmis, ypač mokytojais; turėjimas bendra-amžių draugų ir kt. (Mikalauskaitė ir kt., 2001²; Grigutytė, 2004 ir kt.).

Seksualiai išnaudoti vaikai neretai bando apie tai koku nors būdu pranešti aplinkiniams. Labai retai vaikas pasako tiesiogiai apie patirtą prievartą, nes siaubas, gėda ir kaltės jausmas neleidžia vai-kui atsiverti (Karmaza, 2007; *Pokalbis su vaiku apie seksualinę prievartą*, 2005³). Nuolat dirbant su vaikais ir būnant šalia jų galima pastebėti seksualinei prievartai būdingus ženklus. Įtarimas gali kilti skaitant mokyklinių rašinių ištraukas, pamačius vaiko piešinius, pokalbio metu pastebėjus užuominas apie išnaudojimo detales. Tiesa, pirminis įtarimas, kad vaikas nukentėjo, dar nereiškia, kad jis iš tiesų patyrė prievartą. Būtina surinkti daugiau informacijos, kuri patvirtins arba paneigs įtarimus.

Pagalba vaikui prasideda nuo jo saugumo užtikrinimo. Jeigu vaikas saugus šeimoje ar kitoje vietoje, visi kiti pagalbos būdai yra daug veiksmingesni. Vaikui, patyrusiam seksualinę prievartą, pa-galbą teikia kvalifikuota specialistų komanda – vaikų psichiatrai, psichologai ir/ar socialinis darbuotojai. Pažymėtina, kad ugdymo įstaigoje dirbančių socialinių pedagogų, darbuotojų prievartos prevencijos veikla gali būti nukreipta į tris pagrindines grupes: *vaikų informavimas ir mokymas, tėvų švietimas ir tėvystės įgūdžių lavinimas bei pedagogų mokymas atpažinti vaikų patiriamos prievartos požymius* (Grigutytė, 2004; Selmistraitienė, 2003; Sanderson, 2006 ir kt.).

Be to, svarbu neužmiršti, kad imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų pirmiausia būtina at-sižvelgti į vaiko interesus.

3. Paauglių požiūrio į seksualinę prievartą tyrimo analizė

Smurtas – tai destruktivi agresija, kuri dažniausiai siejama su prievarta, pažeminimu, brutalumu ir sužalojimu. Smurtaujama įvairiomis aplinkybėmis ir įvairiais būdais. Visose šalyse kasdien vaikai kenčia suaugusiųjų, bendraamžių bei vyresnių vaikų smurtą. Jie mušami, stumdomi, spardomi, įžeidi-nėjami. Neretai vaikai tampa seksualinio arba kitokio išnaudojimo aukomis. Visa tai paprastai daro žmonės, kuriais vaikai labiausiai pasitiki. Lietuvoje turimi duomenys, taip pat ir kitų valstybių patirtis ro-do, kad „vaikai dažniausiai patiria smurtą (ir seksualinę prievartą) šeimoje ir jiems artimoje aplinkoje, tik vienu atveju iš dešimties smurtautojo vaikai nepažįsta“ (*Nacionalinė programa prieš vaikų komercinį seksualinį išnaudojimą ir seksualinę prievartą*⁴, 2005).

Nors tarpusavio santykių, agresyvaus elgesio problemos yra visuotinės ir pasaulyje bei Lietuvoje nagrinėjamos įvairiais aspektais – prigimtiniu-asmenybiniu, pedagoginiu, psichologiniu, socialiniu, destruktivių santykių, seksualinės prievartos problema iki šiol išlieka itin didelė.

Visuomenėje egzistuojančios klaidingos nuostatos bei išankstinis požiūris į seksualinės prievar-tos reiškinį, jo prevencijos galimybes, informacijos stoka ir tendencingumas, seksualinės prievartos aukų saugumo neužtikrinimas yra pagrindinės šio reiškinio nepakankamo atoskleidžio ir skaudžių pa-sekmių priežastys. Pateikiamame tyrime analizuojamos paauglių seksualinės prievartos prevencijos galimybių tendencijos atkleidžia problemos mastą. Kaip minėta, siekiant išsiaiškinti labiausiai suintere-suotos grupės nuomonę, pagrindiniu tyrimo metodu pasirinkta anketinė apklausa.

Demografinėje anketos dalyje respondentams buvo pateikti keturi klausimai. Atsakydami į juos respondentai nurodė savo lytį, amžių, ugdymo institucijos tipą bei kokiaje šeimoje auga.

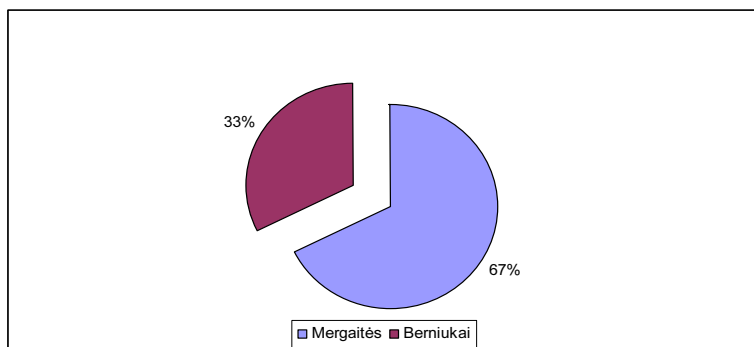
Tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal lytį galima matyti iš 1 paveikslo.

¹ *Vaikų ir paauglių depresija*. Vilnius, 2005 <http://www.children.lt/?-nm-mid=TVN3eUxEUXNNQ3d3&--nm-lid=O&session=no> [žiūrėta 2007 m. liepos 29 d.].

² Pagal http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5126&p_d=61028&p_k=1.

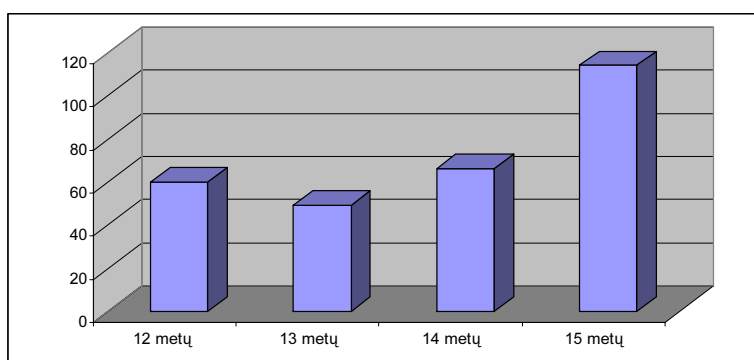
³ *Pokalbis su vaiku apie seksualinę prievartą*. Vilnius, 2005 <http://www.children.lt/?-nm-mid=TVN3eUxEUXNNQ3d3&--nm-lid=O&session=no> [žiūrėta 2007 m. liepos 23 d.].

⁴ Pagal <http://www.infolex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=37813>.

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas: lyties aspektas (proc.)

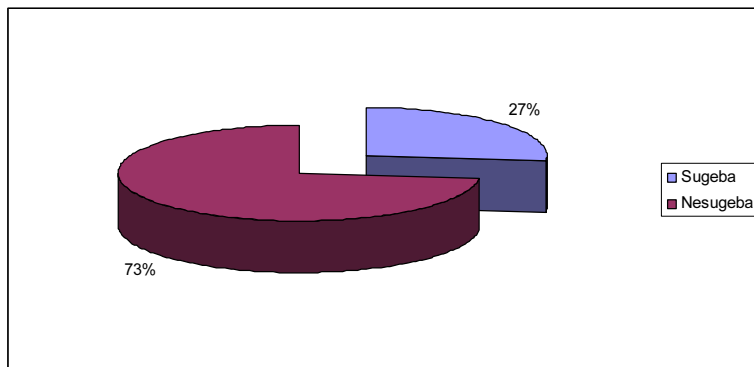
Taigi, kaip rodo duomenys, daugiau tyrime dalyvavo mergaičių nei berniukų (iš viso 67 proc.). Tai lėmė atsitiktinė imties atranka, grindžianti tyrimo reprezentatyvumą. Tuo tarpu amžiaus charakteristikos rodo, kad daugiausia tyrime dalyvavo vyresniojo amžiaus respondentų (2 pav.).

2 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas: amžius (proc.)

Remiantis amžiaus rodikliais galima teigti, kad vyresniojo amžiaus vaikų (14 metų – 23 proc., o 15 metų – 39 proc.) seksualinės prievartos prevencijos tendencijos ryškesnės nei jaunesniojo amžiaus vaikų (iš viso 38 proc.). Jų patirtis pirmiausia siejama su adaptacijos naujoje edukacinėje pakopoje problemomis.

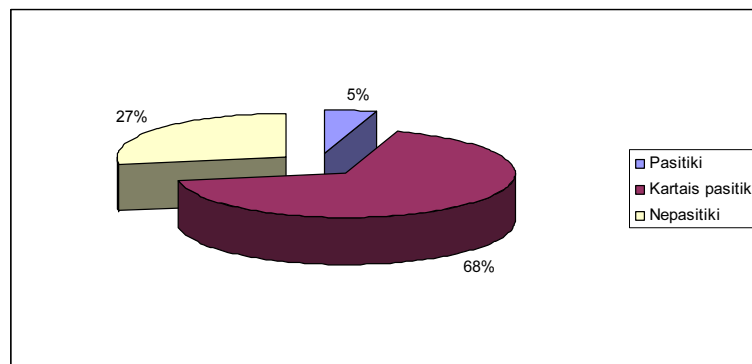
Seksualinės prievartos prevencijos efektyvumą lemia pačių vaikų pasirengimas jai. Būtent saugumas susijęs su tuo, kaip vaikai mąsto ir gali pasielgti tam tikromis aplinkybėmis. Kiekvienas žmogus turi savo asmeninio saugumo taisykles – gebėjimą atsispirti kitų įtakai, savo teisių žinojimą, mokėjimą apsaugoti savo kūną bei save, laiku priimti veiksmingą pagalbą. Kaip tik tai buvo siekta išsiaiškinti tyrimo metu. Gauti duomenys pateikiami paveiksle.

3 pav. Tiriamųjų gebėjimas priimti pagalbą iš kitų (proc.)

Nustatyta, kad didžioji dalis tiriamųjų (73 proc.) nurodė neturintys reikiamo pasirengimo ir gebėjimų priimti pagalbą patyrus seksualinę prievartą. Tai yra viena iš reiškinio neatskleidimo priežasčių bei rodo neefektyvią prevencinę veiklą institucijose ir iš dalies pasitikėjimo pedagogais stoka. Vaikams itin svarbu pamatyti, kaip reaguoja suaugusieji. Pastarųjų nudžiugimas, kad nieko neatsitiko, vaikui gali atrodyti toks siaubingas, kad jis gali nedrįsti daugiau kam nors prasitarti ar net gali bandyti nusižudyti (Draucker, 2006; Grigutyte, 2004; *Smurto prevencija mokyklose*, 2005).

Kaip jau anksčiau minėta, „seksualinė prievarta nėra tik lytinio akto atlikimas su vaiku ar mėginimas išprievartauti, kaip dažnai suprantama. Tai ir vaiko lytinių organų lietimasis, dirginimas ar vaiko vertimas liesti suaugusiojo ar kito bendraamžio lytinius organus; lytinių organų demonstravimas; atviras kalbėjimas apie seksą norint šokiruoti vaiką arba sukelti jo/jos susidomėjimą; leidimas ar skatinimas žiūrėti seksą filmus, pornografinius žurnalus; vaiko įtraukimas į prostituciją ar išnaudojimas pornografijos tikslais“ (Grigutyte, 2004 ir kt.). Tai savo ruožtu susiję su pasirengimu bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. Duomenys akivaizdžiai rodo, kad tiriamieji dažniausiai linkę pasitikėti ir bendrauti su nepažįstamaisiais (4 pav.).

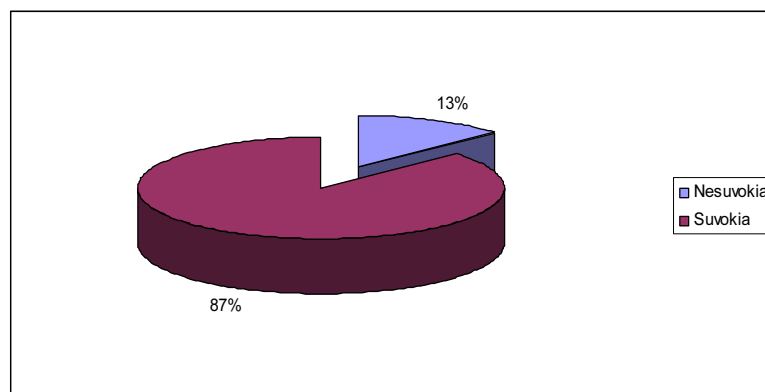

4 pav. Tiriamųjų pasitikėjimas nepažįstamais žmonėmis (proc.)

Nustatyta, kad net daugiau nei pusė tiriamųjų pasitiki arba kartais pasitiki nepažįstamais žmonėmis (iš viso 73 proc. respondentų). Tai rodo, kad vaikai negeba identifikuoti saugios aplinkos ir tam pa potencialiomis seksualinės prievartos aukomis.

Kaip teigia N. Grigutyte (2004), Ch. Sanderson (2006) ir kt., vaikai dažnai kaltina save dėl to, kad nesugebėjo sustabdyti prievartos, nesugebėjo pasakyti ne, kai juos pradėjo liesti, neiškvietė pagalbos. Labai dažnai kaltės jausmą prievartautojai siekia sukelti sąmoningai, bandydami permesi atsakomybę vaikui.

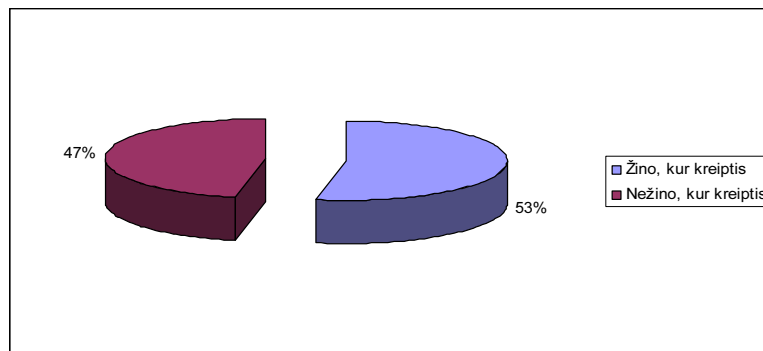
Tyrimu bandyta išsiaiškinti, ar respondentai suvokia atsakomybę už seksualinės prievartos nusikaltimą (5 pav.).

5 pav. Atsakomybės už seksualinę prievartą suvokimas (proc.)

Kaip matyti, didžioji dalis respondentų suvokia atsakomybę už seksualinę prievartą. Kita vertus, tyrimo metu nustatyta, kad dalis vaikų (13 proc.) kaltę už šį nusikaltimą linkę versti nukentėjusiajam.

Vienas svarbiausių prevencijos veiksnių – informacijos apie institucijas, teikiančias profesionalią teisinę, psichologinę, edukacinę bei socialinę pagalbą seksualinės prievartos aukoms sklaida. Taip pat ir tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, ar vaikai yra pakankamai informuoti, kur galima kreiptis pagalbos patyrus seksualinę prievartą (6 pav.).

6 pav. Tiriamųjų, žinančių, kur kreiptis patyrus seksualinę prievartą, proc.

Gautieji duomenys rodo, kad ugdymo institucijose vykdoma seksualinės prievartos prevencinė veikla nėra efektyvi ir net 47 proc. respondentų nežino, kur galima kreiptis. Tuo tarpu norint išmokyti vaikus apsiginti ir pasakyti „ne“ būtina juos supažindinti su savo teisėmis ir informuoti apie galimybę gauti įvairaus pobūdžio pagalbą.

Seksualinė prievarta prieš vaikus yra neigiamas, nusikalstamas reiškinys. Jo priežastis lemia daugelis veiksnių, susijusių su asmens biologine prigimtimi, šeima, mokykla, bendraamžiais, žiniasklaida, visuomenės struktūra, šalies ekonomine padėtimi ir skurdu. Šiam reiškiniui riboti kuriamos moksliai pagrįstos koncepcijos, steigiamos institucijos, sudarančios vientisą sistemą ir skatinančios socialiai priimtina vaikų veiklą, apribojančios ir slopinančios socialiai nepriimtino elgesio apraiškas, vykdomos įvairios prevencinės programos. Tačiau minėtų priemonių tikėtinas veiksmingumas ne visuomet pateisina lūkesčius.

Apibendrinant galima padaryti šias **išvadas**:

1. Seksualinė prievarta yra sunkiausia prievartos prieš vaikus forma, sukelianti ne tik trumpalaikes pasekmes, bet ir daranti neigiamą įtaką visai vaiko asmenybės raidai. Todėl analizuojant šį reiškinį dera išskirti ir tam tikrus rizikos veiksnius (lytis, amžius ir kt.). Visa tai leidžia geriau identifikuoti seksualinės prievartos aukas, veiksmingiau planuoti prevencinius veiksmus, daryti išvadas dėl seksualinės prievartos priežasčių.

2. Seksualinės prievartos prevencijos efektyvumą lemia pačių vaikų pasirengimas jai. Saugumas siejamas su vaikų tiksliniu elgesiu rizikos situacijų metu, gebėjimu priimti pagalbą bei modeliuoti saugią elgseną nežinomoje aplinkoje su nepažįstamais žmonėmis.

3. Prevencijos veiksmingumą lemia informacijos sklaida apie institucijas, teikiančias profesionalią pagalbą seksualinės prievartos aukoms. Pagrindinė informacijos sklaidos terpė, užtikrinanti optimalų informatyvumą, atitinkantį vaikų kognityvines galias, – ugdymo institucija.

LITERATŪRA

1. **Blažys, V. ir kt.** 1996. Vaikų fizinė ir seksualinė prievarta: 1995 m. lapkričio 24 d. Vilniuje vykusios mokslinės-praktinės konferencijos „Vaikų fizinė ir seksualinė prievarta“ pranešimai ir metodinės rekomendacijos specialistams. Vilnius: Universitetinis sutrikusio vystymosi vaikų centras, 1996.
2. **Draucker, C. B.** 2002. *Counselling survivors of childhood sexual abuse*. London: SAGE Publications, 2006.
3. **Furniss, T.** *Vadovėlis įvairių sričių specialistams apie vaikų seksualinį išnaudojimą: darbo organizavimas, psichoterapija, teisinė apsauga ir priežiūra*. Vilnius: Europos Tarybos informacijos biuras.
4. **Grigutytė, N., ir kt.** 2004. *Vaikų, patyrusių seksualinę prievartą, ir jų artimųjų rehabilitacija ir reintegracija: metodinės rekomendacijos socialiniams darbuotojams ir socialiniams pedagogams*. Kaunas: Arx Baltica, 2004.
5. **Ignatavičienė, S.; Žukauskienė, R.** 1999. *Rizikos grupės vaikai*. Vilnius, 1999.
6. **Karmaza, E.** 2007. *Smurtas mokykloje: prevencija ir pagalba: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2007.
7. **Leliūgienė, I.** 2003. *Socialinė pedagogika: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2003.

8. **Prakapas, R. ir kt.** 2001. *Bendroji bazinio mokymo bei specializuotos tobulinimosi programos prieš vaikų komercinį seksualinį išnaudojimą ir seksualinę prievartą*. Vilnius: Efrata, 2001.
9. **Sanderson, Ch.** 2006. *Counselling adult survivors of child sexual abuse*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2006.
10. **Selmistraitienė, D.** 2003. *Kaip padėti vaikams ir paaugliams, patyrusiems seksualinę skriaudą*. Vilnius: Sapnų sala, 2003.

THE ASSUMPTIONS OF PREVENTING TEENAGERS FROM THE SEXUAL ABUSE

Dr. Ieva Kuginytė-Arlauskienė

Mykolas Romeris University

Dr. Tomas Butvilas

Mykolas Romeris University

Summary

The phenomenon of children's sexual abuse is analyzed in this paper and also the extension of its demography is revealed with some tendencies as well. The main goal of this research was to distinguish the assumptions of preventing teenagers from experiencing sexual abuse.

Survey, in which 293 teenagers (mainly 15 yrs. old) from different secondary schools in Lithuania have participated back in May of 2007, shows respondents' attitudes towards: 1) their preventive knowledge on where to go in a case of sexual abuse (e.g. 47% of them have pointed out on not knowing those ways); 2) their ability to accept social help/support from the others (e.g. 73% have pointed out that they don't know how to accept that correctly); 3) their understanding on responsibility for the sexual abuse: for instance, it was set that 87% do understand the importance of responsibility for the sexual abuse, only 5% have showed their trust in other people and 68% – pointed out of not always trusting in others, etc. Thus all of this leads into finding the right ways for the preventive assumptions to help teenagers not to get sexually abused, while paying much attention on informing them about such issues, enhancing their social abilities to accept support from the others, etc.

Keywords: sexual abuse, teenagers, prevention assumptions.